

libros, cruces vel reliquiaria (addo lapillos Foyenses) occultè emat, ut carius vendat, quia hæc non videtur gravis indecentia. quod idem docet Turrianus & Fillicius, nec improbat Lugo.

281. QUÆRITUR 2. An negotiorum prohibitio comprehendat etiam Clericos necdum quidem Sacris initiatos, sed tamen habentibus Beneficium sufficiens ad sustentationem. Negant aliqui. Sed communis sententia affirmat, & merito. Nam de his procedit tota ratio Conciliorum & Pontificum, quia tenentur ad obsequia Ecclesiæ præstanda, ad horas Canonicas recitandas, &c. Quos proinde dedecet specialiter inhiare lucro per merces comparatas, eas carius vendendo.

282. QUÆRITUR 3. An sit negotiorum prohibitio, emere pecora, quæ deinde in suis partibus alant, educant, & saginata vendant. Negativè, tum quia res empta mutatur, tum quia hoc in effectu aliud non est, quam vendere sua pascua, & suorum agrorum fructus. Multò magis possunt habere greges ovium, &c. ut lac, lanam, fatus vendant. Conducere tamen alienos agros, ut fructus vendant, etsi non sit negotiorum, est tamen ipsdè prohibitum ex iisdem causis in Concilio Carthaginensi I. & IV. ut refertur in c. 21. q. 3. c. 1. idemque esset, si greges alienos conducere in hunc finem, ut lanam, lac, casum venderent, & quidem turpis lucri gratiâ: sed si verba cap. 1. (quod Palea inscribitur) ponderentur, multæ circumstantiæ intervenire debent. Placet referre textum, ut appareat, quo Zelo tunc temporis Ecclesiæ Clerum cœderent. [Petvenit in sanctam Synodum, quia de eis qui in Clero connumerantur quidam propter turpis lucri gratiam alienarum possessionum conductiones, & seculares causas suscipiunt: & seipfos quidem à ministeriis Sanctis per desidia separant, ad domus autem secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes avaritiæ causâ suscipiunt. Decrevit igitur S. Synodus, neminem deinceps eorum, hoc est, non Episcopum, sive Clericum, aut Monachum conducere possessiones, aut miseris secularibus procuratoribus: nisi forte qui legibus ad minorum aratum tutelam sive procuratoribus inexcusabiles attestantur: aut cui ipsius civitatis Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula: vel Orphanorum aut viduarum, quæ indefensæ sunt, aut earum personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adminiculo propter timorem Dei. Si quis verò transgressus fuerit hæc statuta, correctioni Ecclesiasticæ subiacet.]

284. Referre quoque hic placet, quod in Societatis nostræ Congreg. 7. c. 84. habetur. [Cum postulatum esset, quanam essent illa, quæ Negotiorum speciem habent, à quibus nostri iuxta can. 25. Congregationis. 2. abstinere jubentur: Censuit Congregatio, varia illa esse,

neque omnia recenseri posse. Inter alia tamen numerari hæc posse. 1. Conducere agros alienos, ut ex illis lucrum & quantum facias. Non tamen habere speciem negotiorum, eos conducere ad prædiorum nostrorum administrationem, vel animalium nostrorum sustentationem. 2. Emere aliqua, ut nostrâ postea iudiciâ carius vendantur. Emere tamen animalia ad prædiorum nostrorum pasca consumenda, quæ postea divendantur, non censuit negotiorum speciem habere: sicut nec emere quæ putantur usibus nostrorum necessaria, quæ superflua postea vendantur. 3. Typographiæ sumptus pro edendis nostrorum libris suppeditare, exemplaque damno lucroque nostro dividendâ accipere. Quæ res licet absolute negotiorum Clericis interdicta non sit, nostris tamen videtur omnino interdicenda, nec nisi gravissimas ob causas à P. N. permitienda. 4. Typographiam in Collegiis habere, in qua libri excusi externis divendantur. In utraque tamen India, partibusque Septentrionalibus pro libris piis, & ad Religionem spectantibus, Scholarumque nostrarum, cum vel Typographi desunt, vel Catholici desunt, iudicio P. N. nostri rem totam committendam censuit.]

285. QUÆRITUR 4. An saltem licitum sit Clericis per alium negotiari, dando illi pecunias, quas una cum suis adhibeat ad lucrum negotiatione querendum. Neg. cum communi Theologorum, hoc non fore contra leges Ecclesiasticas, si negotiorum cura & labor ita alteri committatur, ut Clericus nihil impediat à suo ministerio, & scandalum absit. cessante enim sine legis cessat obligatio Legis. Cæterum, moment ipsdè Theologi, non debere hoc fieri nisi urgente gravi & iustâ causâ.

Unde à fortiori infertur, licere Clericis & Religiosis negotiationem urgente necessitate: qualem putat Molina esse illorum Religiosorum, qui in Brasilia regione attendunt ad conversionem Gentilium, & qui rebus variis indigent ex Hispania adportandis, nec tamen habent ibi pecunias, nec pecunias mittere possunt idoneas, unde necesse est, mittere merces, quæ in Hispania vendantur, & ex pecunia res necessarias emanant. Colligitur hoc ipsum ex cap. 8. de Decimis, ubi Monachi conductos habebant agros, nec tamen habere prohibentur, sed decimas solveere jubentur. Imò in Concilio Elbertino cap. 19. permittitur Clericis in necessitate negotiari per se intra Provinciam, per alios extra. Ratio est, quia lex humana non debet in tali casu obligare, quando res ex natura sua non est inhonesta. Unde non solum ad propriam necessitatem, sed etiam pupilli viduæ, alteriusque personæ miserabilis, ut aliis relatis tradit Palao l. c. & Molina d. 342.

CAPUT

CAPUT II.

DE CONTRACTU CENSUALI, SEU REDITIVUM ANNUORUM.

Contractus Censualis est certa species Emptionis, & ideo post Emptionem in genere explicatam tractandum. Hæc species non erat in usu, cum Jus Civile conderetur, sed postmodum inventa, & quia in ea verfarî poterat periculum Usuræ, hinc factum est, ut ab Ecclesiastico Iure Regulas acciperet, secundum quas est examinanda. Porro, ex isto Contractu seu mutua duorum conventionem, nascitur in uno IUS, quod vocatur Censur, & in altero obligatio aliquid solvendi singulis annis, quod etiam solet vocari Censur. sed ad cavendam æquivocationem, Jus exigendi vocatur Censur Activus, & res solvenda vocatur Censur Passivus, vel annui reditus. sicut in 2. tract. distinguimus Jus Activum à Iure Passivo.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Censur, prout hoc loco disputatur, & quotuplex.

SUMMARIUM.

Varia acceptiones Censur. 286.
Definitio Censur hoc loco disputandi. 287.
Differentia inter Censur & Emphyteusim. 288.
An valeat Pactum Commissorium Censur adjectum. 289.
Aliud discrimen inter Censur & Emphyteusim. 290.
Divisio Censur in Reservativum & Consignativum. 291.
Censur Reservativum cur possit pactum commissorium apponi. eod.
Subdivisio Censur consignativi in Realem & Personalem. 292.
An pereante censur, pereat census realis. 293.
Si res censurata transeat ad tertium Possessorem, an committat Censualis actio. eod.
Si Censur constitutus sit in tribus prædiis ad diversos pertinentes, an possint singuli conveniri pro integro Censur. eod.
Subdivisio Censur consignativi in Frustrarium, & Pecuniarium. 294.

Subdivisio in Censur certum, & incertum. eod.
Subdivisio in Temporalem & Perpetuam. eod.
Si in Contractu nihil est expressum, an sit Redimibilis, qualis sit præsumendus. 295.
An Censur debeat numerari inter bona immobilia. 296.

286. VARIÆ sunt acceptiones Censur: aliquando enim Censur est estimatio patrimonii, in hunc finem facta, ut inde annuum tributum solvatur, de quo censur exstat titulus 15. libri 10. Digestorum, & eius discussio pertinet ad Jus Publicum. Aliquando sumitur pro Tributo solvendo in recognitionem Subjectionis, Iurisdictionisve alterius. Omitto alias acceptiones, quæ minus sunt in usu.

287. Censur hoc loco est Jus percipiendi annuam pensionem ex re vel persona alterius. Qui tale Jus habet, vocatur Censualista, qui vero pensionem debet, vocatur Censualarius, qui in hoc Contractu est Venditor, quia vendit Censualistæ Ius exigendi annuam pensionem. Communiter vocari solet alter Creditor, alter Debitor, & est modus loquendi expeditus.

Porro, si pensio debetur ex aliqua re, v. g. ex fundo, dominium tam directum, quam utile est penes Censualistam, & non penes Censualistam. & in hoc differat ab Emphyteusi, ubi Dominium directum manet penes illum cui pensio debetur. Hæc ergo differentia exprimitur per particulam: Alterius.

288. Alia adhuc notabilis differentia est inter Censur & Emphyteusim, quæ tamen in definitione non exprimitur. Nempe, quòd quando Emphyteata biennio (si sit Ecclesiæ) vel triennio (si sit secularis) non solvit Canonem, incidat in commissum, amittatque utile dominium, quod ad Proprietarium revertitur: non item si Censualarius non solvat: manet enim Dominus, ut antè, & solum tenetur solveere pensiones exstantes. arg. cap. 6. de Religios. domib. in fin. ibi. [Cum autem nec insolutum sit, nec novum ut cum Episcopi Ecclesiæ concesserint piis locis, aliquid sibi reservent in eis nomine pensionis, &c. Oeconomum Monasterii vestri O-

N 3

onomo

conomo Episcopi Ecclesiar nomine in solutionem pensionis, & restitutionem subtrahat a quadrangula nonis per deficiendam sententiam condemnans.]

289. QUERITUR, an valeat Pactum Commissorium Censui adjectum. 2. Hujus dubii resolutionem pendere ex intelligentia discriminis inter Contractum seu Censum consignativum (de quo procedit maxime præsens tractatus) & Censum reservativum, & priori non potest adjici, bene tamen posteriori, ut constabit.

290. Tertium discrimen inter Emphyteusim & Censum est, quod Emphyteuta non possit irrequisito Domino vendere rem Emphyteuticam, & ea etiam cum consensu vendita debeat solvere laudemium. Censuarius autem potest rem censu affectam vendere irrequisito Domino ita ut (cum hoc onere transeat ad Emptorem) nec ex pretio teneatur solvere aliquod laudemium.

Ex quibus patet, Censum esse Censuario magis favorabilem, quam Emphyteusim Emphyteuta; & hinc contra quosdam resolvit P. Molina d. 381. quod in dubio sit potius judicandum contraactis hujus censualis, quam Emphyteuticus, quia melior est conditio possidentis, quando ex circumstantiis aliud colligi non potest, qualis circumstantia esset, si in tali loco longè frequenter esset Emphyteusis, quam Census.

291. Dividitur ergo Census in Reservativum, & Consignativum. Reservativus est, qualem instituit Ioseph in Aegypto, quando prædicia et immutatione triticæ comparata, postmodum subditis restituit, annuam in illis pensione constituit. Est ergo Reservativus, quando quis suum fundum pleno Domini iure in alium transfert, reservata sibi annua pensione ex eodem fundo. In quo contractu nulla intervenit emptio, aut venditio, sed potius est contractus innominatus *Do ut des*, aut *Permutatio*, de qua loquitur lex ultima. *C. de rer. permut.* [Ea lege rebus donavit Candido, ut quod placuerat, mensuram seu annum tibi præstaret, hujusmodi conventio non nudi pacti nomine censetur, sed rebus propriis dicta legis substantia munitur, ad implendum tibi placitum (sicut postulas) præscriptis verbis competit actio.]

Census consignativus est, cum quis contractu aliquo alteri constituit ac designat jus ex re sua redditus annuos percipiendi. Porro quia frequentius solet hujusmodi jus emi pecuniæ, de hac ratione constituendi maxime hoc loco agitur, quia est species Emptionis, quando v. g. 1000. fl. emo jus percipiendi annuatim ex tuo fundo 10. scaphas frumenti. Dixi supra, consignativo non posse adjectum commissorium, hoc est, quod censuatarius non soluta pensione amittat dominium rei ex qua census debetur, bene tamen censui reservati-

tivo. Discriminis ratio est, quia in priore casu censuaria non transfert dominium rei, sed dat pretium longè minus quam valeat res censita: ergo esset iniquum imponi pactum amittendæ rei ob pensionem non solutam. E contra in posteriore casu Censuaria spoliat se dominio rei suæ: ergo potest spoliarè limitatè, & cum restrictione, seu conditione recipiendi, si pactum solvendi censum non servetur, sicut fit in Emphyteusi. Quod si in priore etiam casu pretium adæquaret rem censitam (quod tamen fieri non solet) nihil obstarèt, quinomnis hujusmodi pactum etiam sustineretur, ut aliis relatis docet Palao puncto 24. §. 5. n. 4.

292. Subdividitur census consignativus 1. in Realem & Personalem. Realis est, qui constituitur in re certâ (sive ea sit una seu plures) ex qua pensio solvenda fit, v. g. in tuo agro, vinea, domo, &c. Dicitur realis, quia comitatur rem ipsam, ad quemcumque possessorem illa pervenerit, quamdiu non ab hoc onere liberatur, seu redimatur, sicut servitus. Personalis est, qui fundatur & constituitur in certa persona, obligante se ad annuam pensionem, absq; respectu ad certam aliquam rem ex qua pensio solvatur: unde rem ipsam nullam comitatur: quamvis fieri soleat, ut securitatis gratiâ aliquando constituitur hypotheca super re certâ: hinc tamen non evadit census realis, nec potest perire re hypothecata: imò non est necesse, ut ex re hypothecata solvatur pensio, nisi quando aliunde obtineri non potest. In tali ergo casu sunt duo contractus, alius census, alius pignoris, & potest unus ab alio separari.

Inter censum realem & personalem, est primum discrimen jam insinuatam, quod census personalis non pereat percunte re hypothecata in securitatem census, pereat tamen census realis percunte re, in qua census est fundatus & constitutus. Quod si persona, in qua constitutus est census personalis, redderet impotens solvere censum, & bona hypothecata alteri alienasset, ex tali re hypothecata tamen census exigi posset. Unde census personalis cum hypotheca constitutus est quodammodo mixtus, & evadit quasi realis in casu quo persona censita non habet alia bona, unde censum solvere possit.

Hanc explicationem census personalem cum hypotheca conjuncti, oportebat ex communi DD. advertere contra Covarruviam, qui planè cum reali censu confundit, quatenus tradit, quod quando census realis super certis prædiis collocatur, prædicia illa solum habeant rationem hypothecæ, que tamen non servet omnes regulas aliorum pignorum & hypothecarum. Hoc inquam à Covarruvia male asseritur, & contra iura, que nullibi talem irregularem hypothecam admittunt; & Covarruvia ex hoc suo fundamento deducit, falsâ ex falso.

293. Deducit, inquam, 1. quod percunte re censita, non hoc ipso pereat census realis, sed censuarius maneat obligatus, hæredesque illius ad solvendum censum. Contrarium dicendum est, nempe debitorem a censu liberari, sicut enim percunte fundo serviente perit servitus, ita percunte re censita perit census realis, ut constat ex Balla Pii V. infra referenda. & etiam ex extrag. commun. Mart. V. & Calixti III. de empr. & vend.

Docet Covarruvia. 2. Si res, in qua census realis est collocatus, transeat ad tertium possessorem, etiam si vel hæres venditoris seu censuarii, competere nihilominus censuaria ad versus illum actionem, ut ex re censita censum solvat, sicut debitorem censum ex eo prædio recognoscatur, nihil prius exigendo à venditore census seu priore censuario aut hæredibus illius, & in hoc vult Covarruvia hanc hypothecam esse irregularem. Nam in aliis hypothecis ad alium possessorem devolutis, prius executio facienda est in bonis debitoris principalis & fidejussorum illius. Ceterum, ex hoc ipso discrimine apparet, Covarruviam sibi confinxisse novam speciem hypothecæ in re censita, vi cuius in arbitrio creditoris seu censualiste sit, an velit immediatè convenire novum possessorem, vel venditorem. Hoc, inquam, falsum est, nam solum novam possessorem potest convenire, non item venditorem, nisi res censita evinceretur, quo casu teneatur de evictione, ut patet ex dictis præced. cap.

Docet Covarr. 3. Si census 100. aureorum v. g. constitutus sit in tribus prædiis, que ad tres diversos possessores pervenerunt, non possit singulos possessores conveniri pro integro censu, neque cogi ut singuli debitum integri census recognoscant, sed solum posse conveniri, pro parte, & cum proportione census secundum valorem cuiusque prædii, comparando cum reliquis prædiis. In quo iterum est irregularis hæc hypotheca: nam in aliis hypothecis aliter se res habet, de hoc tamen est magna controversia infra tractanda. Et quidem si vera est doctrina Covarruvie, inde potius inferitur, in re censita non esse asserendam hypothecam, quam agnoscere tam degenerem.

294. Subdividitur census consignativus 2. In fructuarium, nempe in jus exigendi fructus, v. g. vinum, frumentum, &c. & in pecuniarium, nempe jus exigendi pecunias, v. g. Si centum florenis emam quinque annuos ex agro tuo vel pecoribus solvendas. Uterque iste

Subdividitur 3. in Censum quoad quantitatem rei solvendæ Certum, & Incertum. Certus ille dicitur, in quo certa quantitas designatur, & in pactum deducitur, v. g. decem scaphæ:

quinque floreni. Incertus est, in quo aliqua pars proportionata, seu aliquota designatur: v. g. tertia pars fructuum nasciturorum, aut valor eorum.

Subdividitur 4. In Perpetuum ac Temporalem. Perpetuus iterum subdividitur in Redimibilem & Irredimibilem. Redimibilis, vel est ex parte solius Venditoris, ut illi liceat restituito pretio censum redimere, & se ab obligatione liberare: vel est etiam ex parte Emptoris, ut ei liceat resignato censu pretium repetere. Vocaturque Censum utrinque redimibilis. Irredimibilis est, cui nullum redimendi pactum adjectur. quamvis mutuo consensu posset utriusque redimi & dissolvi. Temporalis aliquando est ad tempus definitum, v. g. ad 10. annos, aliquando ad tempus indefinitum, v. g. ad tempus vitæ, & dicitur Vitalis. Verum, iste plerumque est reservativus, vel non distinguitur à Vitali, de quo actum in Appendice ad Contractum Emphyteuticum.

295. QUERITUR 1. Si in Contractu nihil est expressum, an sit, vel non sit redimibilis, qualis pars sumatur. Redimibilem voluit præsumi Petrus Binsfeldius alique, quos sequitur Salas dub. 35. n. 4.

Verior tamen & communior est sententia, quod irredimibilis præsumendus sit, nisi aliud ex circumstantiis colligatur. Ita Covarr. Gomez, & alii, quos referunt, & sequuntur Lugo s. 1. n. 7. & Palao p. 3. n. 10. Ratio desumitur ex dictis de Contractu Emptionis, ubi dictum est, quod quando pactum retrovendendi non adjectur, non præsumatur subintelligendum fuisse. Atqui Constitutio census consignativi est Emptio venditio. Ergo pactum redimendi non subintelligitur, sed est exprimentum.

Obijciunt 1. Irredimibilitas in Censu est odiosa: ergo non debet præsumi, nisi probetur. Respondeo, sicut est odiosa Venditori, ita est favorabilis Emptori; ergo sicut univèrsim in aliis venditionibus non subintelligitur pactum redimendi, ita nec hic. Aliter responderet Card. de Lugo, quia magis suspectus sui census redimibilis, propter periculum usure latentis, quam census irredimibilis, in quo nullum tale periculum est, quia ubi fors nunquam est reddenda, non est locus mutuo.

Obijciunt Salas 2. In dubio melior est conditio possidentis: atqui Venditor possidet, ergo in illius favorem judicandum est census esse redimibilis. 2. Equivocationem esse palpabilem. Est quidem Venditor Censûs Possessor rei, in qua constitutus est census, sed non est possessor illius rei, quam vendidit, nempe Iuris exigendi pensionem: hujus enim possessor est Creditor, seu Censualista: ergo pro illo judicandum est, quod possidet tanquam plenus Dominus, & sine onere retrovendendi. Quod si Salas voluit dicere,

dicere, Venditorem esse Possessorem suae libertatis, & potestatis redimendi, petit manifeste principium, hoc enim est, de quo disputamus, & nos negamus de Venditore, ac asserimus de Emptore, qui praesumendus est possidere Ius cum plena libertate, quamdiu non probatur habere obligationem retrovendendi.

296. **Q U E R I T U R** 2. An census debeant numerari inter bona immobilia, an inter mobilia, in ordine ad effectus, quos iura statuunt diversos in rebus mobilibus & immobilibus, ut patet ex dictis de praescript. Non est autem dubium de rebus quae solvuntur, v. g. fructibus, pecuniâ, &c. Haec enim utique sunt res mobiles, sed dubium procedit de iure percipiendi. Aliqui sine discrimine inter perpetuum & temporalem quemcumque etiam ad breve tempus volunt esse inter mobilia numerandum. Verior tamen & communior sententia distinguit inter temporalem ad longum, & ad breve tempus, hoc est minus decennio, & de priore concedit, de posteriore negat pertinere ad genus rerum immobilium, loquendo de iure communi, quidquid sit de consuetudine quarundam Civitatum Germaniae, de quibus testatur Gail lib. 2. obs. 10. receptum illis esse, ut omnes census redimibiles inter mobilia numerentur. Ratio est desumenda à paritate locationis, quae si fiat ad longum tempus, habetur pro alienatione, secus si ad breve tempus: ergo pariter Ius exigendi redditus per longum tempus est adnumerandum rebus immobilibus, non item Ius percipiendi ad modicum tempus: & cum hac restrictione volunt esse intelligenda verba Clementinae Ex. vi. de V. S. ubi §. cumque annui de Fratibus Minoribus sic loquitur Pontifex. [Cumque annui redditus inter mobilia censentur à iure, ac huiusmodi redditus obtinere paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quod praedictis fratribus redditus quoscumque, sicut & possessiones, vel earum etiam usum, cum eis non reperitur concessus, recipere vel habere conditione consideratâ ipsorum, non licet.]

CONTROVERSIA II.

Qualiter sit licitum, emere Censum Realem.

SUMMARIUM.

Refertur Bulla Pii V. 297. Colligitur inde non esse illicitam Emptionem Censuum. eod.
Qua ratione excusetur à labe usurae. 298. & seq. Descriptio & Responso Card. de Lugo. 300. Difficilis est ejus doctrina. 301. Verior Responso & excusatio. 302.

Retorsio argumenti contrarii. 303. Alterius argumenti solutio. 304.

297. **G**RAVIS dubitandi ratio fuit, ob quam videbatur Henrico quod lib. 8. q. 23. & quibusdam aliis in tali Emptione Usuram committi, quam dubitandi causam postea proponam. Verum dubium omne sublatum est Pontificiis Constitutionibus Martini V. Calixti III. Nicolai V. & Pii V. ubi censuum emptio cum certis conditionibus licita probatur. Quarum Constitutionum ultima est referenda, in qua praescribitur forma & conditiones observandae, ac deinceps examinandae. Est autem constitutio haec seu Bulla Pii V. in ordine octuagesima, edita Anno 1568. & sic habet.

[Cum onus Apostolicae servitutis obeuntes cognoverimus, innumeros celebratos fuisse, & indies celebrari censuum contractus, qui nedium non continentur intra limites à nostris Antecessoribus eisdem contractibus statutos, verum etiam quod deterius est, contrariis omnino passionibus, propterea ardentem avaritiae stimulum, legum etiam divinarum manifestum contemptum praesertunt, non potius animatum, prout tenentur, saluti consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfaciendes, tam gravi morbo, latiferoque veneno saluari antidoto non mederi.

Hacigitur nostrâ Constitutione statuimus, Censum seu annuum reditum creati, constitui nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quae pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quae nominatim certis finibus designata sit.

Rursum, nisi verè in pecunia numerata, praesentibus testibus, ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius, recepto integro, justoque pretio.

Solutiones, quas vulgò anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus. Conventions directae aut indirectae obligantes ad casus fortuitos eum, qui aliàs ex natura Contractus non teneret, nullo modo valere volumus.

Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper liberè, ac sine solutione laudemii, seu quinquagesimae, aut alterius quantitates, vel rei tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari.

Ubi autem vendenda sit, volumus Dominium censuum aliis omnibus praeseri, eique denuntiari condiciones, quibus vendenda sit, & per mentem expectari.

Pacta, continentia morosum Censuum debitorum, teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad Cambium seu certas expensas, aut certa salaria, seu expensas, medio juramento Creditoris liquidandas, aut rem censui subjectam, sive aliquam

ejus

ejus partem amittere, aut aliud Ius ex eodem contractu, sive aliunde quasitum perdere, aut in aliquam poenam cadere, ex toto irrita sint & nulla.

Imò & Censum augeri, & novam creati super eadem vel alia re in favorem ejusdem, aut personae per eum suppositae pro censibus temporis, vel praeteritis, vel futuri, omnino prohibemus.

Sicut etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non spectarent.

Postremo, census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte empti, aut infructuosâ in totum, vel pro parte effectâ, volumus ad ratam petire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui. Non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, imò centum, & plurimum annorum praescriptione, non obstantibus aliquibus pactis directè aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuscumque verbis, aut clausulis concepta sint.

Cum vero traditione pretii redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & post denuntiationem, intra annum tamen, etiam ab invito pretium repeti posse, & ubi pretium nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum exigatur, volumus nihilominus quodcumque reditum extingui posse, praevia tamen semper denuntiâ, de qua supra, & non obstantibus his, de quibus supra, idque observari mandamus, etiam quod pluries ac pluries denuntiationum fuisset, nec unquam effectus secutus fuisset.

Pacta etiam continentia pretium census extra casum praedictum, ab invito, aut ob poenam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus. Contractusque sub alia forma post haec celebrandos feneratorios judicamus.

Et ita illis propterea non obstantibus, quidquid vel expressè vel tacitè contra haec nostra mandata dari, remitti, & adimiti contingat, à se ideo volumus posse vindicari. Hanc autem satisfactionem necdum in censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit, perpetuo & in omnibus servari volumus.

Declarantes, pretium semel Censui constitutum, nunquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatè, seu aliud accidens, nec quoad ultimum contrahentes minui vel augeri.

Et licet legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos sub alia forma pervenerunt census, hortamur in Domino, ut singulos contractus Censuum bonorum Religiosorum subiciant, & animarum salutem consulant. Non obstantibus quibuscumque, &c.

Christ. Haem. de Just. Tom. IV.

Ex hac Constitutione concludunt DD. non esse ex natura rei illicitam emptionem Censuum. Est tamen respondendum ad fundamentum Henrici, & quorundam aliorum, qui putant, non posse à labe usurae excusari.

298. Fundamentum adversariorum est hoc. Malitia usurae consistit in eo, quod vendatur pecunia praesens pro majore summa in futurum reddenda: ergo pro pretio excedente valore rei venditae. atqui hoc videtur fieri in Emptione & Venditione censuum. ergo est usuraria. Minor declaratur. Dare hodie 100. ut accipias in singulos annos 5. nihil aliud esse videtur, quam mutuae hunc 100. solvenda per partiales solutiones intra 20. annos, & de cetero singulis annis accipias quinque in lucrum. Quodsi Censui sit redimibilis, idem sequetur, nam venditor ultra ea quae singulis annis solvit, reddet totam summam & pretium totum pro quo vendiderat: ergo prior Emptor habet plus quam dedit.

299. Confirmatur. Ubi inter rem emptam, & pretium est manifestâ inaequalitas, est etiam manifestâ injustitia, sive ea vocetur usura, sive non. atqui in Emptione census intervenit huiusmodi inaequalitas: ergo contractus est injustus. Minor probatur. Nam 100. florensis emissus non solum centum solvendus intra 20. annos, sed ultra & ultra in perpetuum. Quodsi dicas te vendere contra Censuario dilationem temporis, in hoc sane consistit usura.

Ad hoc fundamentum dissolvendum aliqui dixerunt, in contractu census irredimibilis intervenire duos contractus. Primus est, quo tibi vendi domum vel fundum, in quo constituitur census, pro 100. statim solvendis, ita ut fundus statim tibi cedat in Emphyteusim, reservato tibi Iure annuae pensionis: & hoc posteriore pacto justificari priorem contractum emptionis, quo adeo vili pretio emisti rem multo majoris valoris: nam pretium decrevit ex obligatione dandi rem emptam in Emphyteusim pro tam modica pensione. Hoc totum potest cum proportionem applicari Censui redimibili. Ita Albornoz 3. de Contractibus tit. 2. quem pro suo merito, hoc est, irreverentia erga Bullas Pontificias, castigat P. Salas dub. 2. n. 6.

Hac solutio facile rejicitur: quia supponit falsum, nempe quod Emptor census fiat Dominus directus fundi censuales, & venditor solum dominium utile habeat.

Contrarium enim constat ex eo, quod Censuarium possit fundum censualem vendere irrequisito Censualistâ, quod non soluit pensionibus, seu censibus non amittat dominium fundi utile, quod eo vendito nullum solvat laudemium: quae omnia aliter se habent in Emphyteuta, ut patet ex dictis in proprio loco. Item ex doctrina hac sequeretur, quod non posset super eodem

fun-

fundo postea constitui alius secundus Census, quia non potest dominium directum amplius alteri vendi.

Respondendum ergo alii 2. In censu non emi pretium ipsum, sed fructus pradii: qui fructus postea commutatur in pecuniam, & Censum, solvendum secundum estimationem bonae fide factam fructuum futurorum. Hæc tamen responsio relinquit in suo robore totam difficultatem: redit enim argumentum in fructibus, ut consideranti patet.

300. Cardinalis Lugo respondet n. 20. Emptorem emere partem ususfructus talis pradii, super quo census constituitur, ita ut dominium totum directum pradii maneat apud venditorem, dominium tamen utile, seu ususfructus ex parte venditur, quod ius partiale, seu dominium utile partiale, non valet quantum valeret totum pradium, sed multo minus, ut constat, & ideo sit totum pradium possit 1000. aureis emi, poterit dominium utile partiale, seu ususfructus partialis iuste 300. emi, quo pretio acquirit Emptor partem domini utilis: postea vero alio contractu, qui implicite etiam continetur in ipsa constitutione census realis, convenit inter contrahentes, ut pro spe fructuum, quos emptor sperare possit ex illo dominio utili, obliget venditor ad solvendum talem pensionem annuam pecuniariam: qui contractus etiam licitus est, cum spes illa fructuum, attento periculo, & spe, possit prudenter estimari: & hoc modo reducti prior contractus ad obligationem solvendi tantam pensionem annuam, quæ venditor redimit ulum fructum partialem pradii, quem vendiderat, manente tamen pradio ipso realiter obligato per modum hypothecæ ad solutionem pensionum promissarum, eod quod Emptor non sit contentus obligatione personali debitoris, sed velit obligationem etiam, & hypothecam realem ad securitatem majoris sui debiti. Ita Lugo.

301. Nescio, an hæc responsio placitura sit Iureconsultis. Imprimis, quod supponit, Usufructuario competere dominium utile, non est in sensu proprio verum, nec eam Usufructuarius habet Rei Vindicationem, sicut habet Emphyteuta & Vasallus ob dominium utile. Deinde quod dicitur, in censu emi partialem ususfructum, etiam est falsum, & ab omnium aliorum sensu alienum: tum quia ususfructus constituitur ad tempus vite, & mortuo fructuario consolidatur cum proprietate, quod in censu non est, eajus ius transmittitur ad heredes. Deinde Usufructuarius incumbit rei fructuariae, cujus substantiam debet salvam tueri, & fructus ipse colligere. nihil huiusmodi reperitur in Censualista. Denique quod ad pretium ususfructum emptum iterum vendi pro pensionibus solvendis, ita ut pradium sit hypothecatum, confundit censum personalem, seu mixtum cum censu pure re-

ali, & hunc omnino tollit, quia in censu reali non est hypothecatum (strictè loquendo) bonum censum, sed habet omnem reale & immediatam obligationem, ita ut eo perente pereat census, cum tamen hypothecæ perente non pereat debitum: ut precedente controversiâ ex communi DD. declaratum est. Omitto alia quæ huic nimis subtili Responsioni obijci possent.

302. Communis ergo, & verissima solutio jam superius indicata, est, quod in Contractu census ematur ius percipiendi fructus, aut pecuniam ex re fructifera. Et licet hoc ius sit ad fructus in tempus indefinitum, & sic fieri possit, ut tandem longè plus recipiatur, quam pretium fuerit, estimatio tamen horum fructuum recipit limitationem ex multis capitibus, maxime ob periculum amittendi censum re perente, aut infructuosâ redditâ, &c. alioquin nec possent emi alie virtutes perpetuam utilitatem afferentes.

Hanc communem responsionem rejicit vult Lugo n. 19. quia, inquit, emere ius ad pensiones à Venditore successivè recipiendas, nihil aliud est, quam emere ipsas pensiones: sic domus non aliter emitur, quam emendo ius ad domum. Hæc tamen impugnatio facile repellitur non enim dicimus emi merum ius personale, sicut emitur, quando emitur domus, ut patet ex dictis præced. cap. de contractu emptionis, & in deo ex hoc fundamento dicam paulò post, non esse licitum censum pure personalem, prout docet ipse Lugo n. 14. Emitur ergo ius reale, ut patet ex dictis, & patet magis ex dicendis, & sic evanescit tota Lugonis impugnatio.

303. Præterea argumentum adversarium ipsi adversariis solvendum est, quia nimirum probat, ut etiam bene ostendit Lugo n. 16. & ideo retorqueri potest in aliarum rerum emptione à nemine improbata. Nam qui emit domum pro 100. fl. & eam locat ad plures annos, recipiet denique plus quam fuerit pretium, quia emit usum illum in perpetuum: idem est in emptione agri fructiferi. Omnibus ergo sciendum est, quod esto fructus successivè percipiendi longè plus valerent, quam fuerit pretium, quo ager emptus fuit, si illi fructus simul existerent, quia tamen non existunt simul, sed successivè sperandi sunt, hæc spes affecta tot periculis & incommodis, in estimatione prudentium non valet plus quam tale pretium, quod vel inde patet, quod sæpè vix inveniantur Emptores, quia non agnoscunt magnam emolumentum: idem ergo de iure ad annuas pensiones dicendum est. Experientia enim docet, facilis deficere etiam irredimibiles census, quam fundos.

304. Aliud adversarium argumentum refert & optime solvit Lugo n. 21. Ex censibus huiusmodi, inquit, oriuntur eadem mala, quæ ex usuris, v. g. quod Emptores ex alieno sudore vivant in otio, sine proprio labore: impeditur exercitium charitatis, dum indigenti pecuniis mutui

mutuis divites incurrere nollant, sed malant emere censum. Vnde Venditores depauperantur, gravando sua bona annuis censibus. Totum argumentum retorquetur in elocatione adium, vel prædiorum Emptorum, ut consideranti patet. Non est ergo in hoc viciam usurae, sed in eo, si accipiat plus quam datum est, eo modo, quo id explicui in materia de Usuris. tract. 9. cap. 3.

CONTROVERSIA III.

An sit licitus Censu Personalis.

SUMMARIUM.

Censum Personalem esse licitum, ab auctoritate probabilis est. 307.

Negativa est verior. eod.

Si in casu liciti census debitor non haberet, vnde solveret censum, extingueretur census, nec posset in servitium agi. eod.

Si pensiones solvenda omnes simul sumptæ non excederent pretium, nulla esset usura, sed beneficium. 306.

An idem dicendum de censu temporali. 308.

305. Prima sententia affirmat, ex natura rei licitum esse huiusmodi censum: quamvis fateantur, iure positivo, ob allatam Bullam Pij V. non esse licitum, si quidem Bulla illa sit recepta. Ita plures, quos afferunt, & sequuntur Salas, Dicaflillo, Palao. Et hæc sententia est utique ob auctoritatem probabilis, si tamen AA. in eo sensu censum personalem licitum esse voluerint, in quo quæsitio potest habere locum, & non potius in aliquo sensu, in quo res caret difficultate, suppositis illis, per quæ diximus, agentes de Mutuo & Usura, excusari contractum ad usura, quando plus accipitur, quam datum est.

Secunda ergo sententia est negativa, & speculative loquendo verior: quamvis in praxi vix unquam talis census constitueretur, quin subtilissima causa excusans à labe usurae, si quidem servetur modus, quo solet huiusmodi census tolerari, & consuetudine receptâ approbari. Negativam ergo sententiam dicit P. Molina communiorum, quam & ipse sequitur; sed cæteris accuratius & subtilius quæstionem totam resolvit, & denique negativam amplectitur Card. de Lugo, cum quo

Adverto 1. Non posse esse quæstionem de censu personali tali, ut casu, quo nec pensiones solvantur, nec debitor habeat ulla bona, possit creditor debitorem sibi in servum proprium afferere: nam tali casu potius debuit cessare, & extingueretur, saltè in debitione, nisi ad meliorem fortunam pervenerit debitor, ut pluribus Iuris cautum est. l. 12. C. de oblig. & act. ob es alienum servire liberos & creditoribus iura compelli non patiuntur. & alibi passim.

Christ. Hamm. de Inst. Tom. IV.

306. Adverto 2. Non esse quæstionem de emptione census personalis, cujus omnes pensiones simul sumptæ non excederent pretium solutum, in quo casu non solum nulla esset usura, sed potius beneficium ab Emptore exhibitum, qui simul daret, quod successivè reciperet. Est autem communiis date successivè, quam simul.

Adverto 3. In præsentis quæstione sepandos esse omnes titulos excusantes ab usura receptionem alicujus ultra sortem, ut lucrum cessans, damnum emergens, periculum fortis, ejusdem fortis affectuatio, &c. quos recensui, & examina vi in tract. de Usura.

Quæsitio ergo solum superest, an census mere personalis, cujus pretium non adæquat cumulum pensionum, licitè ematur de iure natura, quando absunt omnes tituli excusantes illum excessum ab usura: & hoc videtur esse æquandum.

Probat autem assertio ex fundamento superius indicato. Qui emeret v. g. 150. fl. solvendo successivè, nec tamen majus pretium daret quam 100. fl. ita ut per 30. annos singulis annis solvendi essent 5. fl. omnis alius titulus absit, omnes fateantur fore usuram, quia non est æqualitas inter pretium & rem emptam: & ob hæc causam supra dictam est, quod quando emitur census realis, non emanat ipsi fructus collectivi, seu cumulus omnium fructuum percipiendorum, & per modum unius consideratorum, sed emi ius reale, quod non estimatur, nisi 100. fl. Subsumo: quia emens censum mere personalem, emit ipsas pensiones successivè solvendas per modum unius cumuli consideratas: ergo si iste cumulus excedit pretium, est inæqualitas, & usura. Minor probatur. Emere ius ad accipiendum equum, est formalissimè idem, ac emere ipsum equum, ut fateantur omnes, & patet ex dictis de contractu emptionis: solum enim ex vi emptionis datur actio personalis, & Emptori non competit ius in re, sed ius ad rem solum. atqui emens censum personalem emit solummodo ius ad pensiones, & nullum ius reale: ergo formalissimè emit ipsas pensiones, quæ simul in unum computatæ & tandem solutæ excedunt pretium.

307. Obijciunt. Potest aliquis sua sponte & ex mera liberalitate se obligare ad pensionem annuam alteri solvendam. Ergo poterit talem obligationem vendere. 2. Distinguo consequens: potest eam vendere servatâ æqualitate, v. g. ut per decem annos solvatur summa accepta, concedo non observatâ æqualitate, nego. In venditione ergo æqualitas attendenda est, & intentio eam esse restricta: in donatione non interveniunt duo termini, inter quos debeatur observari æqualitas.

308. Quod dictum est de censu personali perpetuo, si ve sit irredimibilis si ve redimibilis, idem dicendum est cum irredimibilis etiam de censu personali temporali ad tempus certum.

CONTROVERSIA IV.

An possit census venditus redimi minori pretio, quam quo venditus est, ab ipso venditore, consentiente creditore.

SUMMARIUM.

Probabilior est sententia affirmans, ex natura rei posse ex consensu creditoris redimi censum minori pretio, quam quo venditus est. 310. Sed quid dicendum, atenti Bullæ Pii V.

Non est dubium, quod si diminutio pretii esset intra latitudinem iusti pretii, vel si ab ipso creditore donaretur liberaliter, quod posset emi minore pretio, posset enim totum censum condonare, & remittere. Sed questio est, an sufficienter seruetur iustitia prioris contractus per talem diminutionem, quæ non fuit in pactum deducta; reuera tamen ex accidenti fortuito, & sine culpa debitoris census decrevit in valore, ita ut ab alio posset emi minori pretio, an, inquam, possit etiam emi ab ipso venditore. Negat Thomas Sanchez lib. 1. Confil. c. 7. dub. 20. tribuens eandem sententiam Henrici, & quibusdam aliis innominatis.

310. Affirmativa tamen verior est, quam defendit Card. Lugo à n. 47. Et quidem loquendo de jure nature, non apparet, cur sicut quisvis alius posset illum censum emere minore pretio, non etiam posset ipse censuarius, si creditor vellet talem venditionem facere: acciperet enim id iptum à debitore, quod ab alio: quomodo ergo hinc pateretur, alicujus rei iacturam?

Respondit Sanchez, creditorem ideo parti iacturam, quia licet debitor non teneatur redde- re capitale totum, simpliciter & absolute, teneatur tamen ad totum ex suppositione quod velit redimere centum: ergo si minus solvit, non solvit totum ad quod teneatur: ergo jam aliquid decedit creditore, ad quod habet jus.

Sed contra. Censuarius non est obligatus ad totum pretium & capitale restituendum nisi tunc, quando vult uti jure suo, quod habet: redimendi censum etiam invito creditore: non vero teneatur in casu quo creditor ipse censum venalem offert minore pretio. Ex quo constat, quid ad fundamentum P. Sanchezii respondendum sit. Nam pactum precedens & obligans ad retrovendendum pro pretio integro, solum erat de reddendo integro pretio non obstante decremento valoris in censu, pro casu quo debitor seu censuarius vellet uti suo jure, & redimere etiam invito creditore.

Per

Per hoc autem utique non est ablata creditori potestas cedendi & renutiandi pacto precedenti in suum favorem adjecto; quando jam illi definit esse favorabile, quia mavult retrovendere minori pretio censum, quam retinere.

311. Major dissensio est inter DD. quid liceat inspectâ Bullâ Pii V. aam plurimi putant, quod quidem majori pretio possint vendi quam ab initio venditi sint, (nempe quia pretium in favorem venditorum taxatum est, ac proinde illud augere non est prohibitum) sed non minore. In Bulla enim expressè dicitur, quod conditiones in Bulla præscriptæ observandæ sint in censibus quibuscunque post illam legem creandis, quocunque tempore postea alienentur. atqui conditio ibi posita est, ut pretium census femel constitutum, nonquam, ob temporum aut contrahentium qualitates, seu aliud accidens, neque quoad ultimò contrahentes minui possit, vel augeri. Ob hanc causam multi graves DD. negant, alii non pauciores affirmant: alii distinctiones adhibent, quas rejicit Lugo n. 50. ubi etiam AA. videri possunt.

312. Lugonæ placet eorum sententia, qui dicunt, Bullam solum prohibere variationem pretii quoad primos contrahentes, & eorum successores (quos forè Bulla appellat ultimò contrahentes) inter quos vult semper servari idem pretium. Ego, salvo aliorum iudicio, censo solum prohiberi illam variationem, quæ esset gravis primo venditori, non autem quæ per retrovenditionem illi esset favorabilis: nam hoc casu non est periculum usuræ, sicut non est, si pretium augeatur: & hæc mihi videtur esse mens P. Lessii n. 45. Et Lugo testatur, etiam Romæ emi minori pretio census, postquam ex accidenti difficiliore redditi sunt.

CONTROVERSIA V.

Quid juris competat Personæ læsæ in emptione census infra vel supra justum pretium.

SUMMARIUM.

Probabilior est sententia negans esse solvendas pensiones respondentes pretio non soluto in emptione census, sed satis esse si solvantur defectibus pretii cum interesse. 314.

Quid si pretium fuit majus justo pretio, ad quid teneatur venditor. 315.

315. **Q**UÆRITUR. Si census justum pretium fuit. v. g. 1000. Fl. & emit Petrus à Paulo 800. percipitque fructus seu pensiones annuas 50. Fl. per 4. annos, an teneatur

Paulo non solum solvere & restituere defectum pretii, nempe 200. Fl. (una cum interesse ratione damni emergentis aut lucri cessantis, si quod intervenit) sed insuper teneatur restituere illam partem pensionum, quæ respondet 200. Florenis non solutis, & quam per 4. annos percipit, nempe 40. Fl. Affirmat P. Molina d. 390. n. 3. item Binsfeldius, Covarruvias, Baldius, Ant. Gomez & alii plures, quos affert & sequitur Salas. Et est sententia valde probabilis.

314. Speculativè tamen loquendo, probabilior, & etiam in praxi secuta est sententia, negans esse obligationem restituendi pensiones. Ita docet post alios Lessius dub. 15. loquendo de casu quo pretium non est à lege taxatum, adeoque contractus non fuit irritus sed validus, sicut valent alie emptiones pretio non justo factæ. Eandem sententiam tenet Lugo s. 3. n. 54. Probatur hæc sententia à partate emptionis prædii: nam emptor non teneatur restituere fructus percipios, sed solum suppletè justum pretium, & interesse. Atqui emptio census est emptio juris in re ad fructus percipiendos: Ergo idem dicendum est, nam licet emptor non fiat propriè Dominus rei censui subiectæ, ut habeat rei vindicationem, in ordine tamen ad fructus est instar domini, quia habet pinguius jus, quam hypothecatus in hypotheca, ut patet ex supra dictis, ex quo fundamènto solvitur fundamentum contrarie sententia.

315. **Q**UÆRITUR jam 2. & contrario, si pretium fuit majus justo pretio, adeoque emptor læsus fuit, ad quid teneatur venditor. Et responderetur consequenter ad præcedentia, nempe quod sicut venditor prædii non teneatur nisi ad restituendum pretii excessum (cum interesse) ita neque venditor census, adeoque sicut venditor prædii nihil debet restituere ratione fructuum, quos emptor percipere potuisset ex alio prædii valente illud majus pretium, ita nec venditor census teneatur ad pensiones illas solvendas, quæ potuissent responderè excessui pretii.

Contra dicta obijci posset. Emptor (in priori casu) teneatur in conscientia rescare totum damnus venditori in iudicè illatum ratione pretii diminuti. Atqui hujus damni pars una est solutio pensionum majorem, quam meretur illud pretium: ergo etiam pensionum excessus restituendus est. Respondet Card. de Lugo n. 57. negando sequelam: quod enim venditor tantas pensiones solverit, non procedit ex injustitia & diminutione pretii accepti, quia æquales pensiones solvisset, si totum pretium justum recepisset, & per consequens totum illud damnus circa pensiones incurrisset: totum ergo damnus in hoc solo consistebat, quod pretium justum integrum non accepisset: ergo si hoc modo accipiat, una cum interesse, habet omnè id, quod haberet, si illud statim

O 3

ab

ab initio accepisset. Quando ergo dicitur (inquit Lugo) hoc damnatum pensionum excessivum factum fuisse ex injusta emptione, distinguendum est: si emptionem damnatum illud ex emptione talis census precise prout abstrahit à justa & injusta: Ex injustitia autem circa diminutionem pretii commissa nullo modo sequitur damnatum pensionum solutarum, cum eadem pensiones solute fuissent, si ab initio pretium iustum datum fuisset: quare ex injustitia precise solum factum fuit damnatum carendi pretio integro per aliquod tempus, quæ dilatio si fuit damnosa, venit compensanda sub nomine *Interesse*. Totum hoc paucis verbis dixerat Pater Lessius: [Qui venditor non est fraudatus ex eo quod emptor pensiones percepit, (ut quæ ipsi erant debita ex valido contractu) sed quod iustum pretium non fuerit ei perfolutum.]

CONTROVERSIA VI.

Quanam Conditiones, vigore Bullæ Pij V. observanda sint in constitutione census.

SUMMARIUM.

AN constitutio Pii V. sit ubique recepta, & pro recepta habenda. 316.

An omnes conditiones in bulla requirite sint substantiales. 317.

An sine discrimine in omni censu constituendo conditiones debeant intervenire, ut valeat. 319.

EX Bullis Pontificum sup. allegatis colligitur, varias conditiones requiri, ut valeat emptio census, quæ paulò post ordine examinabuntur, quo sensu & rigore requirantur. Nunc adverto, Palam puncto 15. n. 1. enumerare solum 7. conditiones, verum constabit eas plures esse.

316. **Q**UÆRITUR autem ante omnia, an hæc Constitutiones Pontificæ, præsertim novissima Pii V. sit ubique recepta, & pro recepta habenda. Graves AA. volunt esse ubique pro recepta & obligatoria habendam, quos refert Palao p. 15. & Lugo testatur, ita observari in sacra Rota Romana, ubi Iudices non admittunt exceptionem de non recepta, vel abrogata prædicta Bulla. Non esse ubique receptam, nec obligatoriam, nisi quatenus recepta est, quoad conditiones illas, quæ non sunt juris naturalis aut divini, tradunt non pauciores DD. præsertim RR. ex juristis Salcedo, Diaz Emanuel, Gutierrez, Lafarre, Felicianus de Solis, Gasp. Rodrig. Gomes junior, Salas. Et hi quidem de Hispania loquuntur, idque probant ex eo, quod Rex Phi-

lipus II. supplicaverit Pontifici, quam supplicationem Pontifex non repulit, nec observationem ulterius urxit: quod sufficit, ut lex non obliget. De aliis verò provinciis, ut de Belgio, Gallia, Germania & Sicilia, testatur id ipsum Lessius c. 22. dub. 13. in quibus proinde, vim obligandi non habet. Nam omnes convenire debent (inquit Lugo) quod ubi prædicta Bulla ex consensu saltem interpretativo Summi Pontificis non est recepta, vel quoad aliqua est per usum contrarium legitime abrogata, non obliget nisi quoad conditiones jure naturæ requisitas, vel quoad eas quæ receptæ sunt.

317. **Q**UÆRITUR 2. An omnes conditiones in Bulla requirite sint substantiales, ita ut etiam in foro conscientie contractus censendus sit nullus, ex defectu cujusvisque conditionis assignate. Negat cum pluribus aliis P. Molina d. 392. ad eum, si modo fuerint observatæ conditiones jure naturæ requisitæ, in foro conscientie habendus sit pro valido, quamdiu per iudicis sententiam non declaratur nullus. Ratio horum AA. est, quia lex requirens hujusmodi solemnitates, v. gr. testes, notarium, scripturam, &c. fundatur in præsumptione fraudis & usuræ: ergo si contrahentibus constat, nullam fraudem intervenisse, poterunt bonâ conscientiâ contractum servare, & emptor pensiones recipere. Hanc sententiam vocat probabilem etiam Bonacina in sine quaestione. 4. de censibus.

318. **D**ICENDUM tamen est cum aliis, quos sequitur idem Bonacina, Lugo, Palao, omnes habendas esse pro substantiâlibus, quia requiruntur ad formam contractus: ergo de illis philosophandum est, sicut de solemnitatibus requisitis ad valorem testamenti, de quibus suo loco actum est. Itaque non fundatur illa lex in præsumptione fallibili, fraudis forte intervenientis, in quovis particulari casu, sed in præsumptione moraliter infallibili mutuarum fraudum & usurarum, quæ fierent, nisi tales contractus penitus annullarentur: sicut clandestinum matrimonium nullum est, in legis, non fundatur in præsumptione fraudis in casu particulari, sed fraudum plurium eventurum, si non penitus annullaretur talis contractus, alioquin hujusmodi leges sunt elisorie, & effectum quem intendunt, non obtinent.

319. **Q**uæri potest 3. An sine discrimine in omni censu constituendo conditiones debeant intervenire, ut valeat. R. Solum in illis, in quibus contractus est utrinque onerosus, & ut iustus loquuntur, negotium seu synallagma continens, nam in his solis est periculum usuræ, non in illis qui titulo lucrativo constituuntur, ut donatione, & testamento.

Dixi supra, examinandas esse conditiones requisitas in Bulla Pii V. Nam licet alii Pon-

Contr. VI. De conditionibus requisitis.

tifices etiam de quibusdam conditionibus egissent, eorum tamen intentio fuit, illas conditiones explicare, quæ illis erant tanquam dubiæ propositæ, & quas declararent esse licitas, per quod non desinuerat, eas esse necessarias hujusmodi conditiones octo recenset Lessius n. 75. Veniamus ergo ad Conditiones à Pio V. requisitas in Bulla supra recitata.

§. I.

Census est in re immobili, vel que pro immobili habetur, certa, & fructifera, constituendus.

SUMMARIUM.

IN prima conditione requiritur, ut in re immobili constitutur census, adeo que reprobatur census personalis tam purus quam mixtus. 320.

An possit census in censu constitui. 320.

Census in re immobili annumeratur immobilibus eod.

Quo sensu debeat census constitui in re certa & determinata. 321.

An sufficiat, rem esse frugiferam per accidens, & ex mera hominis industria. eod.

Verum pensiones solvendæ sint integre etiam illis annis quibus non adequatur à fructibus. 322. & seqq.

An census debeat constitui in re fructu illorum fructuum, qui pro pensione solvendi sunt. 324.

An quis possit alteri vendere censum ex re non sua, consentiente tamen domino. 325.

PER hanc conditionem reprobatur census personalis tam purus quam mixtus cum hypothecâ conjunctus: quem supra dixi probabilius ipso jure naturæ esse illicitum, si cum aliis pensionum solvendarum excedat pretii summam, nec aliunde excusetur ab usura.

Ex eo quod possit census constitui in re quæ immobilibus annumeratur, controversatur, in hujusmodi sit census ipse, seu jus censuæ, ad eoque an Petrus habens jus census in fundo Pauli, possit in hoc jure suo constituere & vendere Sempronio censum alium, ita ut census in censu constituatur. Negant hoc posse fieri Molinæ, Vega. Alii, quos refert & sequitur Salas, affirmant. Hos AA. conciliat Card. de Lugo assertis, imprimis posse in censu irredimibili alium censum constitui: nam census irredimibilis indubitate inter immobilis computatur. In censu autem redimibilitate venditor se obligat, si hujus reflexi census venditor se obligat, casu quo prior census terminatur, quod volit censum constituere super alia re immobili fructifera. Porro tamen P. Dicastillo n. 8. quod etiam valeret absque substitutione alterius

rei, ita tamen ut redemptio census à primo venditore exingueretur census censui superimpositus.

Quod autem jus census ex re immobili percipiendâ, annum recuret rebus immobilibus (scilicet quam alia debita fundata in rebus mobilibus) habetur in Clement. Exivide Paradi. §. cunque annis reditus. de P. §. lbi. Cunque annis reditus inter immobilis censantur à iure, &c. Quem tamen jam supra ad aliud intentum retuli.

Obijciunt aliqui. Census ipse non est frugifera: ergo non potest in censu constitui alius census. Respondet Azor, satis esse, quod mediate fundetur in re frugifera. Melius respondet P. Dicastillo negando minorem. Nam jus exigendi pensiones utique est frugiferum, cum ferat pensiones.

Circa id quod dicitur, debere rem esse certam & determinatam, seu certis fructibus designatam.

321. **Q**uæritur, qualem censum voluerit Pontifex excludere per has restrictiones. R. 1. Non voluisse excludere constitutionem census super rebus pluribus, modo illis essent, & sint determinatæ, nam quatenus fundantur in ius, possunt dici una res, sicut possunt dici unum patrimonium, una hereditas, &c. R. 2. Pontificem voluisse excludere censum constitutum in omnibus alienius persone bonis præsentibus & futuris: nam hujusmodi constitutio aliquo modo fieret, ut ipsa persona obligaretur in casum, quo præsentia omnia bona perirent, quia adhuc obligaretur ad solvendum censum ex bonis acquirendis. R. 3. Voluisse Pontificem etiam excludere constitutionem census in bonis omnibus præsentibus censuari seu venditoris, si sub terminis generalibus constitueretur, non designando aut enumerando res singulas, eo modo quo solent enumerari & designari quando venduntur aut locantur. Ratio erat, quia in hujusmodi generalibus terminis poterat timeri periculum palliandi censum personalem. R. 4. Non censetur tamen prohibitus census super re determinata constitutus, ita tamen ut pro majore securitate cetera bona indeterminate & terminis generalibus hypothecarentur in eum finem, ut re quædam possit creditor ex reliquis bonis consequi interesse. Addit Lugo, etiam in eum finem servitutum hujusmodi hypothecam, ut re determinatâ forte non ferente sufficientes fructus eo anno, possit creditor ex ceteris bonis consequi fructus; de quo dubio, & contrarium videtur supponere Molinæ.

Circa illud quod census constituendus sit in re fructifera, quæri potest, an sufficiat, esse